

CZU: 37.014.6:005

PARADIGMA MANAGEMENTULUI INSPECȚIEI ȘCOLARE ÎN CONTEXT EUROPEAN

Vasile COJOCARU, Mariana ȘTEFAN

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În articol se susține necesitatea unei paradigme a managementului inspecției școlare în condițiile modernizării educației în România și în Republica Moldova, sunt determinate și descrise componentele acesteia, fiind precizat impactul implementării asupra eficientizării educației școlare.

Cuvinte-cheie: *paradigmă, managementul inspecției, sistem managerial al inspecției școlare, eficiență, evaluare externă.*

THE PARADIGM OF THE SCHOOL INSPECTION MANAGEMENT IN EUROPEAN CONTEXT

The article claims the need for a paradigm of school management under the conditions of modernization of education in Romania and Moldova, the components and its description, specifying the impact on the increase of school efficiency as a result of its implementation.

Keywords: *paradigm, inspection management, management system of school inspection, efficiency, external evaluation.*

Introducere

Problematika managementului educației dobândește o semnificație deosebită într-un mediu social și politic în schimbare rapidă, în care aproape toate aspectele educației – începând cu cele privind funcționarea, conținutul, calitatea, eficiența sistemelor și activității educaționale – sunt puse în discuție. Or, transformările socio-educative din România și din Republica Moldova reclamă o nouă paradigmă a managementului inspecției școlare, care, indiferent de opțiunea strategică, ar trebui să integreze obiectivele inspecției, drepturile inspectorilor în relația lor cu școlile și codul de conduită, rezultatele dezirabile ale inspecției, tipurile de evidențe rezultate din fiecare inspecție, activitatea preinspecție, procesul de inspecție, activitatea postinspecție, sistemul de asigurare a calității inspecției, monitorizarea și evaluarea procesului de inspecție, relația dintre activitatea de inspecție și eficiența activității școlare, care contribuie la creșterea eficienței sociale a școlii și a învățământului în ansamblu.

Paradigma, concepută ca „un construct”, „un ansamblu de credințe și valori”, „schemă”, „model”, analizată de Thomas S.Kuhn în funcție de două criterii: (a) ca soluție clasică, exemplară pentru noii cercetători; (b) ca ansamblu de concepte și valori transmise și acceptate de comunitatea științifică” [1], devine indispensabilă în situații de „anomalie”, respectiv în condiții de criză a unui sistem, care solicită: (a) „noi concepte”; (b) „revoluții sau convertiri” în credința comunității științifice; (c) „factori psihologici și sociali” orientați spre schimbarea sensibilității, „care ne fac să trăim într-o lume nouă”.

În contextul specificului ca funcție managerială, regândirea inspecției școlare vizează câteva perspective:

- inspecția școlară de tip sistemic, cu referire la context, intrări, reacții, ieșiri;
- inspecția școlară de tip managerial, care vizează eficacitatea, economicitatea, eficiența, efectivitatea;
- inspecția școlară de tip competențial, care verifică formarea și dezvoltarea de competențe, inspecția inovației, care vizează adoptarea, inițierea sau crearea schimbării.

Considerăm că trei aspecte sunt fundamentale în ceea ce privește noua paradigmă de inspecție:

- 1) *evaluarea școlii în ansamblu,*
- 2) *aprecierea calității educației furnizate de școală,*
- 3) *consilierea pe care o vor furniza inspectorii.*

În această perspectivă, *desfășurarea activității de inspecție* la standarde optime, indiferent de tipul sau forma inspecției, *optimizarea calității și eficienței activității desfășurate în cadrul compartimentelor inspectoratului școlar, la parametrii superiori consacrați de reforma educației naționale, pe componente majore,* presupune:

1. **Componenta conceptuală,** aprecierea competenței de a elabora planuri și programe cu caracter funcțional, cu valoare reglatorie, de a estima posibilitățile reale de realizare a obiectivelor propuse, de a stabili criterii cu care se operează și de a atribui responsabilități.

2. **Componenta acțional-pragmatică**, care consta în activitatea de planificare/ replanificare, pe baza recomandărilor din controalele anterioare, în inspecții de revenire, acolo unde s-au evidențiat disfuncționalități și unde s-au dispus măsuri ameliorativ-corective, corelarea activităților propuse prin programele pe specialități, semestriale, cu Planul managerial anual al inspectoratului.

3. **Componenta evaluativă**, raportul dintre concluziile din rapoartele finale de inspecție și conținutul planurilor manageriale.

Modelul conceptual al finalităților manageriale este elaborat în contextul modelului raționalității sociale manageriale, care angajează o nouă ierarhie a raporturilor pedagogice, valabile la nivel de sistem și de proces, ierarhia funcțională, managerială, participativă din punct de vedere pedagogic și social, care se deosebește de ierarhia birocratică (Fig.1).

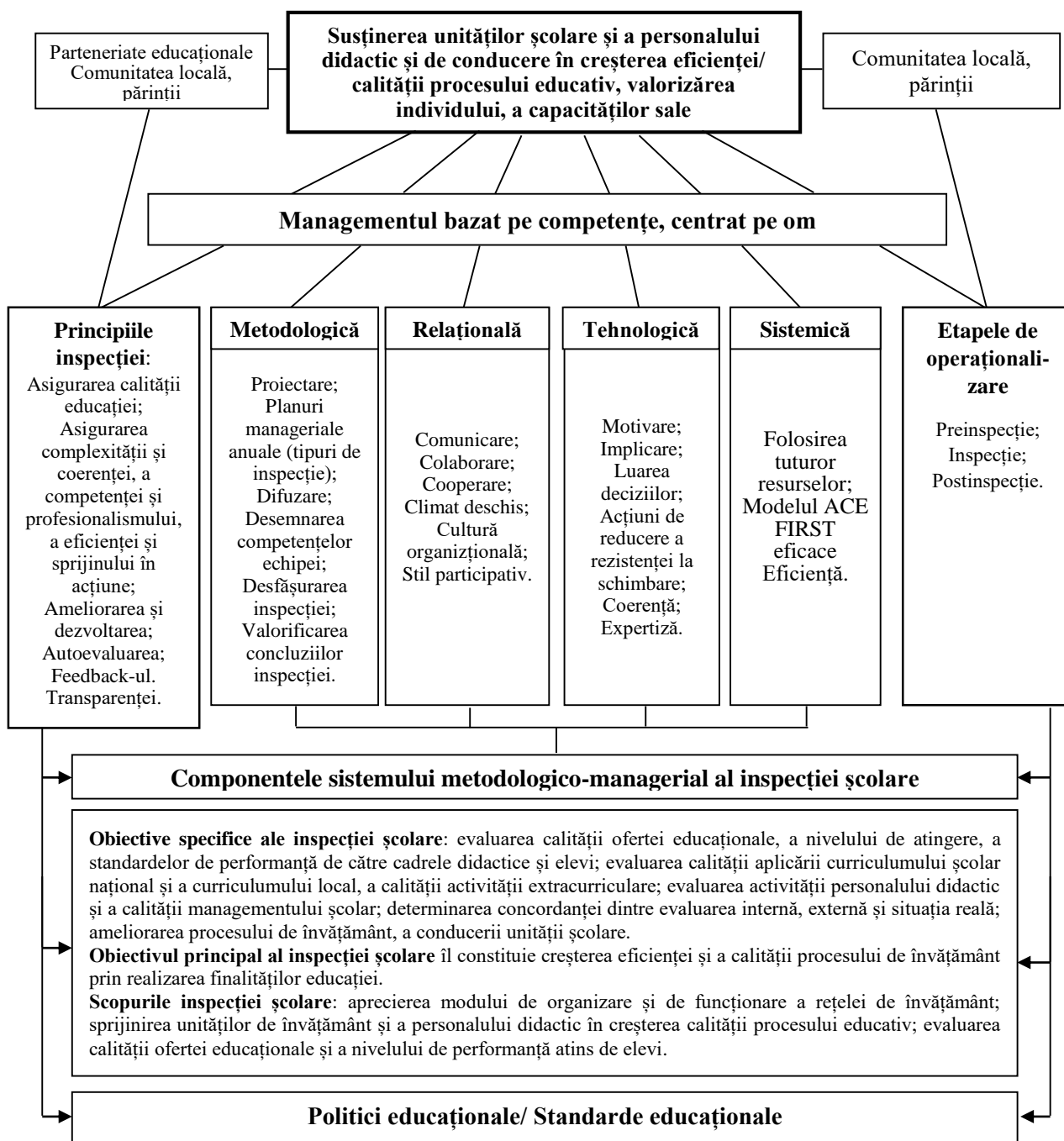

Fig.1. Paradigma managementului inspecției școlare în actualitate.

Valoarea structurii noului sistem axiologic managerial al inspecției școlare se caracterizează prin caracterul său deschis către toate nivelurile de funcționare și intervine în plan:

- *macrostructural* – idealul educațional, din perspectivă managerială, scopurile și obiectivele manageriale praxiologice cu grad înalt de generalitate și integralitate;
- *microstructural* – obiective manageriale la nivel de proces, realizat în bază epistemologică, care evoluează în direcția unui sistem superior al umanizării – autoconducerii.

Noua concepție a inspecției, necesară pentru aplicarea cu eficiență socială maximă a viziunii manageriale moderne centrate pe om, pe valorizarea potențialului individual și profesional, *exprimă o concepție globală, structurală și funcțională inovatoare în dezvoltarea sistemului de inspecție*. Problematika specifică a managementului inspecției școlare vizează cu precădere sprijinul școlii, unitatea de bază a sistemului de învățământ prin acțiuni concertate în vederea realizării scopurilor, obiectivelor și finalităților înscrise în strategiile, politicile și programele naționale de dezvoltare și modernizare continuă a eforturilor consacrate valorificării depline a potențialului uman al societății. De aceea, scimbarea sistemului de inspecție în învățământ, care este cu precădere unul de tip autoritar-birocratic, cu un sistem managerial democratic participativ necesită o intervenție de natură sistemică, care include patru componente: *metodologică, relațională, tehnologică, sistemică*.

Aceste componente, conținutul și influența lor trebuie regândite și redimensionate din perspectiva unui management modern democratic, a unui management centrat pe om, management de calitate.

Paradigma managementului inspecției școlare promovează un management de calitate, care:

1) *implică o nouă optică asupra inspecției în toată complexitatea sa* (scopuri, obiective, structură, procese, resurse, proceduri, relații de parteneriat);

2) *privește într-o nouă perspectivă funcțiile inspecției* (proiectare, organizare, monitorizare, evaluare, motivare, (auto)formare, comunicare, coordonare) exercitate în raport cu resursele, activitățile organizației școlare;

3) *pune un accent particular pe procesele de schimbare din organizație, pe implicarea resurselor umane, pe relațiile cu beneficiarii etc.*

Luete în ansamblu, acestea au ca scop declarat și conștient îmbunătățirea calității educației, creșterea influenței inspecției școlare asupra eficienței școlii. Or, schimbările de anvergură în învățământ, cu referință la implementarea și dezvoltarea curriculumului școlar, a tehnologiilor pedagogice de predare-învățare-evaluare, necesită cunoștințe și abilități adecvate din partea echipei de inspecție, care să promoveze un *management centrat pe calitate și eficiență*, adecvat unei societăți democratice bazate pe cunoaștere și informatizare, un *management al competențelor* ce presupune autonomie, creativitate, responsabilitate, muncă complexă și motivată de satisfacția pentru lucrul bine făcut, acestea devenind prioritare în activitatea managementului inspecției școlare.

Implementarea noii paradigme de management al inspecției școlare necesită optimizarea interdependenței dintre funcțiile managementului inspecției și structurile instituționale corespunzătoare. Procesul de transformare/schimbare, care se produce în prezent în sistemul de învățământ din Republica Moldova și din România, implică o evoluție de la o stare de funcționare a sistemului pedagogic al școlii, caracterizat preponderent prin acțiuni spontane, „văzând și făcând”, la un sistem pedagogic inovator, orientat spre dezvoltare, proces ce poate fi asigurat prin aplicarea unui management inovativ-participativ, adecvat noilor orientări, obiectivelor educaționale.

Pe fundalul unei evoluții generalizate, *inspecția școlară trebuie să susțină evoluția culturii școlii* și a practicilor manageriale, pentru a permite afirmarea calităților privind personalitatea și competențele de care are nevoie pentru a reuși în viață.

Conceperea culturii școlii ca o strategie de dezvoltare organizațională implică luarea în considerare a ansamblului de factori și a tipurilor de culturi care influențează acest proces: cultura națională, cadrul de politică educațională (legislația, autonomia școlară, descentralizare/centralizare, utilizarea resurselor umane și nonumane), cultura comunitară, cultura profesională, cultura managerială, cultura individuală.

Inspeția școlară este *o colectare sistematică și organizată de informații relevante în scopul abordării schimbării*. Fiind o parte integrantă a managementului sistemului de învățământ, *ea reprezintă o evaluare cu scop reglator, contribuind astfel la dezvoltarea/perfecționarea școlii din perspectiva asigurării eficienței activității și a calității educației*. În sistemul național de evaluare a educației, inspeția școlară este un mijloc de evaluare a proceselor derulate la nivelul unității școlare, a proceselor formale și nonformale, a proceselor

manageriale și a celor care privesc modul de relaționare a unității școlare cu partenerii din interiorul și din afara sistemului de învățământ. Ea se bazează, în primul rând, pe analiza cunoștințelor, competențelor elevilor, stabilindu-se dacă acestea sunt la nivelul standardelor naționale de evaluare. În procesul de evaluare a unității școlare inspecția școlară utilizează Sistemul Național de Indicatori privind Educația (SNIE), indicatorii și descriptorii stabiliți prin legislația calității educației și prin documente naționale.

Astfel, **managementul inspecției școlare** se prezintă ca o activitate psihosocială fundamentală, proiectată conform unor finalități elaborate la nivelul macrostructurii societății pentru realizarea funcției sale esențiale axate pe *susținerea unităților școlare și a personalului didactic în creșterea calității procesului educativ, valorizării individului, a capacităților sale, a eficienței pe ansamblu a școlii*. Referitor la factorii de organizare ce caracterizează școlile eficiente, acestea sunt multiple și variază, după caz, la diferiți cercetători preocupați de problema eficienței școlare, în funcție de condițiile mediului intern și extern. Modelul de eficiență inițiat de UNESCO include 6 factori [2]:

- Orientarea spre scopuri bine determinate;
- Conducere pozitivă;
- Stabilitatea colectivului pedagogic;
- Plan de învățământ bine proiectat și coordonat;
- Incluziunea părinților în activitatea școlii;
- Folosirea rațională a timpului.

O variantă a unui model de școală eficientă pe care o prezentăm în continuare este propusă de savantul canadian D.Fink [3].

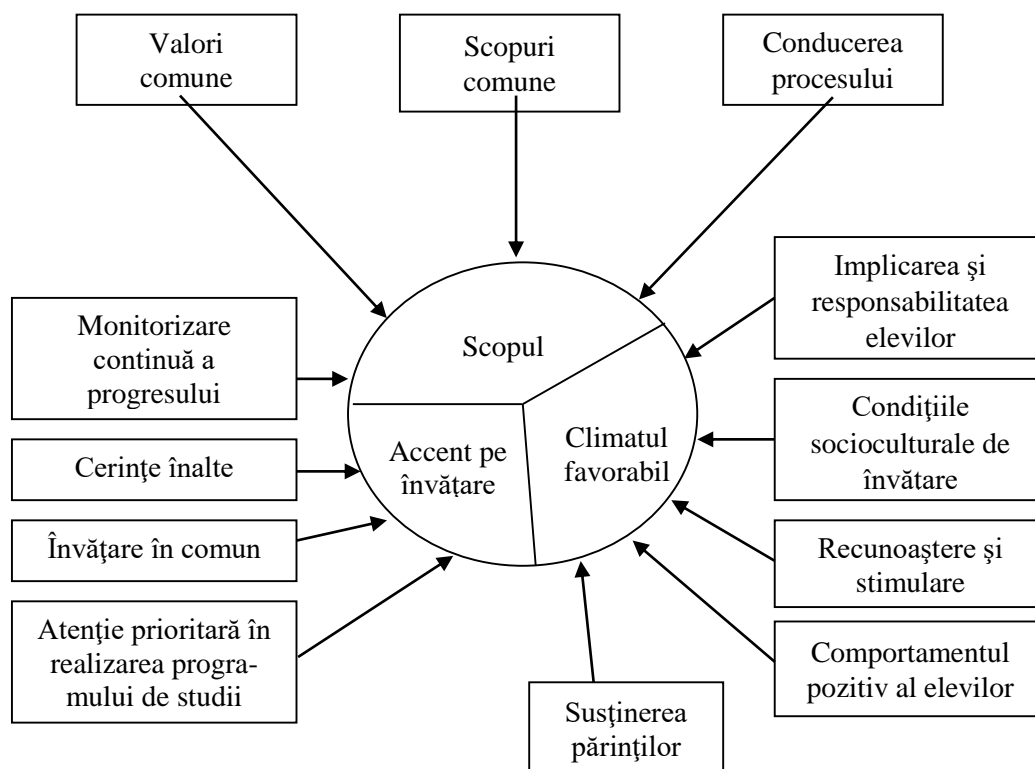

Fig.2. Variantă extinsă a modelului școlii eficiente [4].

În **concluzie**, paradigma managementului inspecției școlare este un construct axiomatic, deschis, unitar, coerent, funcțional, raportat la tendințele de dezvoltare a învățământului din România și din Republica Moldova, care, fiind implementată în perspectiva edificării unei societăți democratice, vine să contribuie la creșterea eficienței școlii, calității educației.

Referințe:

1. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău-București: Grupul Editorial Litera, Litera International, 2000.
2. COJOCARU, V.Gh. *Schimbarea în educație și Schimbarea managerială*. Chișinău: Lumina, 2004.
3. Ibidem.
4. Ibidem.

Date despre autori:

Vasile COJOCARU, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: cojocaruvasil55@gmail.com.

Mariana ȘTEFAN, Bacău (România), doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: marianafloroiustefan@gmail.com

Prezentat la 23.05.2019